

Miklóssi Szabó István ajánlja

A KIS NAGYOK

Horváth László Imre legújabb, *A kicsi embere* című regényében egyszerű konklúzióból indul ki: a történelem a bűnözők története. Széles spektrumban mutatja be két történelmi korszak visszasságait, főként a kiváltságosok visszaéléseire koncentrálva – teszi ezt egy kiszolgálón, Péter Gáboron keresztül.

Kiszolgáló, mert a főhős egyszerre szolgáló és kiszolgáltató, tulajdon sorsának a foglya. Apja az első világháborúban esztét veszt, anyja és nővére korán meghal, ezért a tizenéves fiú fölgyalogol Budapestre, ahol különös társaságba keveredik, a *Csonkák* közé. Azért csonkák, mert a csoport összes tagja elvesztette a háborúban valamilyen végtagját. A kolduscsapat által ismeri meg Medák Gedeont, a főváros titkos császárat. Medák úr semmi egyebet nem tesz, mint egy Klub keretein belül kiszolgálja a pénzes, befo-

lyásos embereket, akiknek a kezében van gyakorlatilag az egész ország sorsa. Míg az országban nagy a nincstelenség, addig a Horthy-korszak hatalmasaihoz minden élvezeti cikk eljut, legyen az különleges éték, prostituált vagy kábítószer.

A főhős apránként sajátítja el a luxustermékek beszerzésének módját és a vendégek megfelelő kiszolgálását, Medák Gedeon egy idő után az utódját látja benne. Mikor Magyarország belép a második világháborúba, a Klub összeomlani látszik. Ám hamarosan kiderül, a luxusra

mindig és minden körülmények között szükség van, és később a hatalomra jutó kommunisták is éppúgy igénylik azt, mint a (vad)

kapitalista nagyurak. Ráadásul Rákosi, később Kádár idejében a főhősből valóságos valutagyártó lesz, annyira ki van éhezve a rendszer a külföldi pénzenre.

A regény nagy értéke, hogy történelmi alaposággal mutatja be a különféle történelmi korokat, nagy hiányossága, hogy a főhős életének és érzéseinek kifejtése valahogy elsikkad a korok között. Az író megelégszik Péter Gábor életének bemutatásával, sajnos addig nem megy el, hogy az ő szemével is láttassa az őt körülvevő világot – holott ez lett volna a mű igazi értéke. Történelmi korokat lehet tanulni szakkönyvekből, dokumentumfilmekből, egy történelmi regény értékét, feszültségét mindig az adja, miként viszonyulnak szereplői az adott korhoz. Hacsak ebben az esetben

ez nem szándékos: így akarja érzékeltetni az író azt, mennyire kiszolgáltatott a kisember a történelem számára, és csupán addig fontos, amíg valamennyire szükség van rá. Ebben rejtőzik nem is ellentmondás is: ha Péter Gábor a saját körülményei foglya volt, akkor ez őt is éppolyan bűnözővé teszi, mint azokat, akiket kényszerből, szükségből kiszolgál? Fogas kérdés ez. Ha a katonának megtagadja egy félőrukt parancs kivitelezését, lehet, hogy az életével játszik – ugyanakkor a saját (Kant-i értelmezésben) belső, erkölcsi értékrendjével is. Ebben az esetben mi mentheti fel a főhőst, mi több, egyáltalán meg kell-e mentse valami?

Horváth László Imre: A kicsi embere. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2019

novella

ZANZA

Valaki megint meghalt a mieink közül, mondta a Főnök, és jelentőségteljesen rám nézett. Tudtam, mit jelent ez a nézés, féltem is tőle. De nem volt mit tenni. Ha meg akarom tartani a lányt, be kell bizonyítanom, hogy nem vagyok gyáva.

Hamvadó parazsak körül ültünk, az est már leszállt. Nem raktunk újabb fát a tűzre, féltünk, hogy meglátnak minket. Azok ott a fák között, akik megölték valakit közülünk. A valakit amúgy soha nem láttuk, dobokkal jelezték valahonnét a hegyek felől a mieink, akik összetéveszthetetlen pufogással verik a hangszert, nem úgy, mint azok, ott. Csöndben ültünk hát, bámultuk a pislákoló zsarátnokot.

A lányra gondoltam, a sima bőrre, és arra, hogy tegnap beszéltünk először. Már régen figyeltük egymást, lopva, félénken mosolyogva, mint akiknek közös titkuk van.

Neked kell bosszút állnod, emelte fel most a fejét a Főnök, mert mostanáig ő is a parazsakat figyelte, néha-néha megmozgatva őket a botjával.

Csodálkozva néztem körül, mímeltem, hogy nem értem. Hátha máshoz beszél a Főnök.

Neked, bizony, bökött most mellbe a botjával. Hajnalban indulsz.

A többiek egyetértően bólogattak, dörmögésszerű hangokat hallatva. Tudtam, hogy nincs mentség. De azt is tudtam, hogy nem akarom. Nem

akarok embert ölni. Még akkor sem, ha többé nem láthatom a kedves mosolyát, ha nem érzi a tenyerem többé a bőrét.

Fájt a dolog, valahol legbelül, a csontjaimban éreztem. A többieknek mind volt már koponyájuk az övükre akasztva, csak nekem nem. Zanza, így nevezték. Nekem nem volt zanzám, hát engem indítottak útnak. Hogy megöljek valakit, aki valószínűleg teljesen ártatlan, mert a mi törvényeink úgy tartják, hogyha valaki közülünk meghal, azt *amazok* ölték meg. Akkor is, ha szakadékba esik, vízbe fül, vagy kígyó marja meg. Akkor is ők voltak, az ő szellemeik, az ő rontásuk. Bosszút kell állni, ez a törvény.

Tudtam, hogy el kell indulnom hajnalban, nincs más választásom. Különbem nem lehetek férfi, nem engedik az isteneink. Nem vehetem el a kedvest, nem egyesülhetek vele az isteni fényben. De titokban más terveket szőttem, másra gondoltam.

Komolyan biccentettem hát, és öklömmel a melleme csaptam. A többiek halk, ugatásszerű hangot hallattak, és amennyire a csillagok fényénél kivehettem, elismerően néztek rám.

Eridj hát, mondta a Főnök. Pi-henned kell az út előtt.

Eltűntem a bokrok között, de nem a nőtlen férfiak szálaláshelye felé indultam, ahol én is laktam.

Tudtam, hogy a kedves a nagy nyitott ház legszélén alszik.

Még ébren volt. Közel hajoltam

hozzá. Beszívtam a leheletét.

Meg kell szöknünk, suttogtam.

Mi történt, kérdezte, és megragadta a kezemet. Hirtelen forróság öntött el, az izgalomtól veritékezni kezdtem.

Nekem kell megszereznem a zanzát, magyaráztam neki. De semmi kedvem hozzá. Nem akarok embert ölni.

Megértelek, suttogta, és felkönyökölt. Könnyű ingén átsejtelt a keble. Veled megyek.

Nem félsz – kérdeztem –, hogy nem kerülünk be a fénybe? De ő csak mosolygott. Legalább is amennyire a sötétben láttam.

Lassan haladtunk, mert nem akartunk zajt csapni, féltünk, hogy a száraz ágak megrecszennek talpunk alatt. Aztán, ahogy távolodtunk a falunktól, egyre gyorsabban szaladtunk. Amint kiértünk az erdőből, a távolban megpillantottuk a város fényeit. Tudtunk róla, hogy van, de nekünk tilos volt. Furcsa népek laktak ott, zajosak és bűdösek, zörgő masinákon közlekedtek.

Átölelt, ágyékomhoz szorította a csípőjét. Ott, a városban boldogok leszünk, súgta a fülembe. Éppen kezdtem elveszíteni az eszemet, amikor valaki megdöngette a hátam. A fájdalom éles volt, váratlan és kijózanító. Akár a nyíl, olyan gyorsan fordultam hátra. Ott állt egy, azok közül, és vigyorgott. A kezében vaskos bot, azzal sújtott a hátamra.

A kedves felsikoltott, és elém akart ugrani, de hátrébb toltam.

Menj el, mondtam *amannak*. Nem akarlak bántani.

De én igen, felelte, és röhögött. Nekem rontott a botjával.

Egy pillantás alatt szúrta meg. Nem sok vére volt, rögtön meghalt. Még sokáig ültünk ott, szóltanul, egymást bámulva. Reggel aztán csak levágtam a fejét, és az övemre tűztem.

Mégsem kell az idegen városban élnünk, mondtam a kedvesnek. Már nekem is van zanzám.

Mindez már csak ritkán jut eszembe. De valamiért ma reggel, mikor kiszálltam a metróból, mégis felidéztem.

Nem azt öltem meg, akit kellett volna. A mieink közül való volt, valószínű, hogy kémkedni küldték, és azért festett magára idegen jeleket, de lehet, hogy csak egyszerűen bolond volt.

Sohasem tudom meg. Még aznap elűztek a törzsemtől, így kerültem ide. Sokáig fáztam és éheztem, míg fel nem karolt egy segélyszervezet. Mára már munkám is van, és lakásom is. Furcsa, hogy nem a szabadban halok, és meleg víz folyik a csapból, de megszoktam.

Gáspár Ferenc

Egyedül a kedves hiányzott, égette a bőröm a fájdalom, aztán az évek alatt lassan tompulni kezdett.

Korán kellett kelni, az állandó álmoság lassan minden emléket kitörölt belőlem. A többi utas szintén álmosan pislogott a metróban, hiszen még alig pirkadt. Senki nem vette észre, hogy egyszerre csak ott ült közöttünk egy barna hajú lány, akinek sima volt a bőre, és vadvirág az illata. A lány mosolygott, velünk együtt szállt le a végállomáson. Már majdnem odaléptem hozzá, de akkor hirtelen megjelentek az első vakító fénysugarak.

És ő beleolvadt a felkelő Napba.

Stációk D